

Asia: VN/10378/2019

Lausuntopyyntö henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Lausunnonantajan huomiot ehdotuksen vaikutuksista oman organisaation näkökulmasta

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

-

Arvioidut kustannusvaikutukset

-

Muut vaikutukset

-

Aikataulu ja siirtymäajat

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista. Työ- ja elinkeinoministeriö luo edellytyksiä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväan kasvuun. Henkilötunnuksen uudistaminen liittyy merkittävältä osin ministeriön toimialaan. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Loppuraportti muodostaa selkeän kokonaisuuden. Työryhmä on nostanut esille nyky-järjestelmän keskeiset haasteet ja kehittämiskohteet sekä pyrkinyt löytämään ratkaisun, jolla parhaiten vastattaisiin haasteisiin ja tuettaisiin digitalisoituvan yhteiskunnan kehittymistä. Raportin lopussa on myös kattavasti nostettu esille kysymykset ja asiakokonaisuudet, joiden osalta asiaa tulee selvittää ja arvioida vielä tarkemmin.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää uudistusta tarpeellisena ja ehdotusta henkilötunnuksen sukupuoli- ja syntymäaikaneutraaliudesta kannatettavana. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain näkökohtien huomioonottamista. Syrjinnän vähentämisen näkökulmasta on myönteistä, mitä vähemmän yksilön ominaisuuksiin liittyviä tietoja henkilötunnukseen sisältyy.

Uudistuksen myönteisinä vaikutuksina nähdään keinotekoisista tunnisteista luopuminen ja väärinkäytösten mahdollisuuksien väheneminen. Kuitenkin on huomioitava, että uudistaminen ei ratkaise tunnistautumiskäytäntöihin liittyviä riskejä sähköisessä asiointissa. Tästä syystä jatkossa tulisikin pohtia väärinkäytösten seuraamusten uudistamista.

Loppuraportissa on arvioitu eri sääntelyvaihtoehtoja, niiden hyötyjä ja kustannuksia julkisen hallinnon osalta. Samalla on todettu, että uudistuksen vaikutukset yksityisille organisaatioille ja yksityisille henkilöille on arvioitava jatkotyössä. Yrityksille aiheutuvaa järjestelmä uudistuksista johtuvaa hallinnollista taakkaa voidaan arvioida olennaisilta osin samoilla menetelmillä kuin mitä esityksessä on arvioitu julkisen sektorin kustannusvaikutuksen osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että kyseinen arviointityö tehdään ennen lopullisen hallituksen esityksen antamista. Uudistuksen toteutuksen kannalta on myös keskeistä tunnistaa ja toteuttaa uudistuksen edellyttämät muut lainsäädännön muutostarpeet.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että työryhmän ehdottamat muutokset, joiden ansiosta henkilötunnuksen saanti mahdollistetaan nykyistä laajemmalle henkilöryhmälle, on kannatettavaa. Mikäli henkilötunnuksen myöntämiskynnys olisi jatkossa nykyistä matalampi, ei henkilötunnuksen puuttumattomuus estäisi esimerkiksi työ- ja oleskelulupaa odottavien henkilöiden asiointia erilaisissa palveluissa. Poistaessaan asiointin hallinnollisia esteitä, muutos tukisi osaltaan maahanmuuttajien mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Edellä mainitut asiat puoltavat uudistuksen toteutusta. Yleisesti ottaen loppuraportissa on huomioitu monipuolisesti maahanmuuton vaikutuksia henkilötunnuksen uudistamiseen.

Loppuraportissa on mainittu, että tavoitetilassa henkilöstä voitaisiin yksilöinnin yhteydessä tai myöhemmin liittää väestötietojärjestelmään tieto tunnistuksen tavasta, ydin-henkilötietojen saantitavasta tai tietolähteestä. Kyseisten tietojen avulla olisi mahdollista siten määrittää identiteetin luotettavuuden taso. Erilaisten tunnistustasojen mahdollisella käyttöönotolla on merkittävät vaikutukset palveluiden yhteen toimivuuteen ja sujuvien palvelupolkujen rakentamiseen. Työ ei edellytä ainoastaan yksittäisen palvelutarjoajan tekemää määrittelytyötä vaan tiivistä poikkihallinnollista yhteistyötä asian suhteen. Tätä kokonaisuutta olisikin hyvä avata tarkemmin, jotta sen vaikutukset eri tasoilla voitaisiin tarkemmin arvioida.

Erilaisten tunnistustasojen käyttöönoton mahdollisuutta on pohdittu myös valtiovarain-ministeriön Digitaalinen identiteetti –hankkeessa. Kattavan kokonaiskuvan saamiseksi olisikin hyvä jatkossa tarkastella hankkeita yhtenä isompana kokonaisuutena.

Henkilötunnuksen uudistamisen kustannukset tulevat olemaan merkittävät ja ne kohdentuvat laajasti yhteiskunnan toimijoille (valtio, kunnat, yritykset, kolmas sektori, yksityiset henkilöt). On syytä arvioida uudistuksen aikataulutusta realistisesti julkisen talouden nykytilanne ja ennuste huomioiden.

Työ- ja elinkeinoministeriö tuo esille kustannuksiin liittyvänä yksityiskohtana esimerkin. Henkilötunnusuudistuksella olisi suoria vaikutuksia EU:n rakennerahastojen hallinnointiin käytettävään rakennerahastotietojärjestelmään. Vaikka itse tunnistautuminen palveluun tapahtuu vahvasti Suomi.fi –tunnistuspalvelun kautta, rekisteröidään ESR –hankkeisiin osallistuvat henkilöasiakkaat rakennerahasto-järjestelmään henkilötunnuksen perusteella. Henkilötunnuksesta johdetaan suoraan henkilön ikä ja sukupuoli. Tulevan ohjelmakauden 2021 - 2027 ESR-henkilötietoseuranta on tällä hetkellä suunnitteluvaiheessa ja etenee toteutukseen myöhemmin vuoden 2021 aikana. Palvelun rakennusvaiheessa on mahdollista ottaa huomioon henkilötunnuksen muodon muuttuminen kesken ohjelmakauden. Henkilön ikä- ja sukupuolitiedon saamiseksi tulee olla valmius kysyä tiedot asiakkaalta. Lisäksi tulevan ohjelmakauden tietojen osalta olisi varauduttava siihen, että henkilötietoja olisi järjestelmissä sekä nykyisellä että uuden muotoisella henkilötunnuksella. Järjestelmiin tulisi rakentaa tietojen vastaavuuden tarkistamiseksi erilaisia muunnoksia, joista voi aiheutua merkittäviäkin taloudellisia vaikutuksia. Muutokseen varautuminen edellyttää lisätyötä ja kustannusten kasvua. Arvion mukaan nämä olisivat EU:n rakennerahastojen (tulevalla ohjelmakaudella EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen) hallintaan käytettävien palvelujen osalta vähintäänkin useita satoja tuhansia euroja.

Henkilötunnuksen uudistaminen edellyttää merkittäviä muutoksia työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan virastojen hallinnoimiin tietojärjestelmiin (erityisesti työvoimahallinnon osalta). Muutosten vaikutukset (laajuus ja kustannukset) on kuvattu tarkemmin virastokohtaisissa lausunnoissa.

Nummela Heidi
Työ- ja elinkeinoministeriö

Turunen Krista
Työ- ja elinkeinoministeriö

